כתוב בפסוק (שמות כג ה) 'כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ', ודרשו חכמים, שרק 'רֹבֵץ' במקרה צריך לעוזרו, וְלֹא רַבָּצָן שכך דרכו תמיד. 'רֹבֵץ' על הקרקע, וְלֹא עוֹמֵד. 'תַּחַת מַשָּׂאוֹ', וְלֹא אם משאו כבר מְפוֹרָק. 'תַּחַת מַשָּׂאוֹ' מַשָּׂאוֹ שֶׁהַחמור יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ, ולא אם הניחו על גבו יותר ממה שהוא יכול לשאת. מוכיחה הגמרא: וְאִי אָמְרַתְּ – ואם אתה סובר שצַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים דְּאוֹרַיְיתָא, אם כן, מַה לִּי – מה איכפת לי אם הוא רוֹבֵץ וּמַה לִּי – ומה איכפת לי אם הוא רַבָּצָן, וּמַה לִּי – ומה איכפת לי אם הוא עוֹמֵד, הלא חובה לעוזרו בגלל צער בעלי חיים. אלא מוכח שצער בעלי חיים אינו מדאורייתא. דוחה הגמרא: הָא מָנִי – מי שנה ברייתא זו, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּאָמַר צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים דְּרַבָּנָן. וְהָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא – כך גם מסתבר שברייתא זו היא כרבי יוסי הגלילי, דְּקָתָנֵי – שהרי שנינו בסיפא של הברייתא 'תַּחַת מַשָּׂאוֹ' מַשָּׂאוֹ שֶׁיָּכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ, והרי מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא – מי הוא זה ששמעת שסובר סברא זו, הלא הוא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, ששנינו במשנתינו דרשה זו בשמו, שְׁמַע מִינָּהּ שברייתא זו כרבי יוסי הגלילי היא.

מקשה הגמרא: וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לָהּ – וכי אתה יכול להעמיד את הברייתא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא – והרי שנינו בסיפא שדורשים 'תַּחַת מַשָּׂאוֹ' וְלֹא מְפוֹרָק, ומבררת הגמרא את הדרשה, מַאי לֹא מְפוֹרָק שאין חובה לעוזרו, אִילֵימָא – אם תאמר שהכוונה שהמשא לֹא מְפוֹרָק כְּלָל – אינו על גב הבהמה כלל אלא על הקרקע, אי אפשר לפרש כך, הָא כְּתִיב – שהרי כתוב במפורש בפסוק (דברים כב ד) 'לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ', כלומר שאם נפלו בדרך ומשאם מוטל בצד על הקרקע צריך להקימם, אֶלָּא פְּשִׁיטָא שהכוונה לֹא מְפוֹרָק – שאם המשא מפורק אין צריך לעוזרו בְּחִנָּם, אֶלָּא בְּשָׂכָר, ומאחר שכך הוא פירוש הברייתא, יש לדון מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ – מי הוא שמשמעת דְּאִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא – שסובר סברא זו שאין חובה להטעין בחינם, הרי הם רַבָּנָן, כמבואר לעיל (לב.), ואם כן יש להעמיד ברייתא זו כרבנן, וחזרת ההוכחה שגם לרבנן צער בעלי חיים אינו מדאורייתא. מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם הברייתא בשיטת רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, הסובר שצער בעלי חיים דרבנן, וּבְטָעִינָה סָבַר לָהּ כְּרַבָּנָן שאין חיוב להטעין בחינם אלא בשכר.

הגמרא מבארת דינים נוספים במצות פריקה וטעינה: תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר בפסוק לענין פריקה (שמות כג ה), 'כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ', ומזה שנאמר 'כי תראה' יש לדייק, יָכוֹל אֲפִילּוּ מֵרָחוֹק – שמא נאמר שאפילו אם ראהו מרחוק, חייב ללכת לעזור לו, תַּלְמוּד לוֹמַר לענין השבת אבידה (שם כג ד) 'כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיִבְךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תֹּעֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ', ו'פגיעה' משמעותה שאתה פוגש אותו בשהוא סמוך לך ממש, ולמדים פריקה מהשבת אבידה. שואלת הברייתא, אִי – אם נדקדק מלשון 'כִּי תִפְגַּע', יָכוֹל פְּגִיעָה מַמָּשׁ – שמא רק כשפוגש ממש מקרוב ולא כשרואהו, תַּלְמוּד לוֹמַר בפריקה 'כִּי תִרְאֶה' שחייב גם כשרואה מרחוק, וְאִיזוֹ הִיא רְאִיָּיה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּגִיעָה, שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים, אֶחָד מִשִּׁבְעָה וּמֶחֱצָה בְּמִיל, וְזֶה הוּא שיעור הנקרא רִיס, ועד מרחק זה חייב לבוא ולעזור, אבל יותר משיעור ריס אינו חייב.

תָּנָא בברייתא דין נוסף, וּמַדְּדָה – האדם המסייע לבעל החמור צוֹעֵד עִמּוֹ – עם החמור ובעליו לאחר שהטעינו, עַד מרחק של פַּרְסָה, מפני שיש לחשוש שמא החמור יפול שוב ויצטרך לפרוקו ולטוענו שוב, והפרסה היא ארבעה מילין. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, וְנוֹתֵל שָׂכָר עבור טרחתו זו:

משנה

משנה זו דנה במקרה שאבדה לאדם אבידה וגם לאביו או לרבו אבדה אבידה, באיזו אבידה חייב להתעסק קודם. עוד עוסקת המשנה במקרה שמוטל עליו לכבד גם את אביו וגם את רבו, מי מהם קודם.

המשנה מבארת שאבידתו קודמת לאבידת אביו ואבידת רבו: אֲבֵדָתוֹ וַאֲבֵדַת אָבִיו – אדם שאבד לו חפץ וגם לאביו אבד חפץ, ומצא את שתי האבידות אך אינו יכול ליטול את שתיהן, אֲבֵדָתוֹ קוֹדֶמֶת לאבידת אביו. וכן אם מצא את אֲבֵדָתוֹ וַאֲבֵדַת רַבּוֹ, שֶׁלּוֹ קוֹדֶם – אבידתו קודמת לאבידת רבו.

המשנה מבארת את סדר הקדימה של אביו ושל רבו בהשבת אבידה, בפריקת משא, ובפדיון שבויים: היו לפניו אֲבֵדַת אָבִיו וַאֲבֵדַת רַבּוֹ, שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמֶת לאבידת אביו, מפני שֶׁאָבִיו הֱבִיאוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ חָכְמָה – תורה, מֵבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אָבִיו חָכָם, שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמֶת לאבידת רבו, מפני שודאי גם אביו למדו חכמה.

הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מַשָּׂאוֹ, וצריך לעזור לפרוק מעליהם את משאם, מַנִּיחַ – פורק אֶת משאו שֶׁל רַבּוֹ, וְאַחַר כָּךְ מַנִּיחַ – פורק אֶת שֶׁל אָבִיו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשֶּׁבִי, פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו. וְאִם אָבִיו חָכָם, ואפילו שלא כרבו, פּוֹדֶה אֶת אָבִיו, וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ:

גמרא

הגמרא מבררת את דברי המשנה שאבידתו קודמת לאבידת אביו ורבו. שואלת הגמרא: מְנָא הָנֵי מִילֵּי – מנין המקור לדין זה שאבידתו קודמת לאבידת אביו ורבו. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אָמַר קְרָא – כתוב בפסוק לגבי שמיטת כספים (דברים טו ד) 'אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן', ו'אפס' הוא לשון חדלה וכליה, כלומר חדל מלעבור על מצוותיו, ושמור את מצות השמיטה, כדי שלא תבוא לידי עניות, ומפסוק זה שהתורה מצוה להיזהר שלא תהיה אביון, משמע שהמממן שֶׁלְּךָ קוֹדֵם לְשֶׁל כָּל אָדָם. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אף שכך הוא הדין, כָּל הַמְקַיֵּים בְּעַצְמוֹ כָּךְ שמדקדק תמיד לא להיות אביון ואינו גומל חסדים עם הבריות, סוֹף בָּא לִידֵי כָּךְ שנעשה אביון ומצטרך לבריות:

שנינו במשנתינו: הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מַשָּׂאוֹ וְכוּ' מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו:

הגמרא מבררת באיזה רב עוסקת המשנה: תָּנוּ רַבָּנָן, רַבּוֹ שֶׁאָמְרוּ שהוא קודם לאביו, הוא רַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ חָכְמָה – סברות וטעמי ההלכות, כלומר גמרא, וְלֹא רַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ מִקְרָא וּמִשְׁנָה – דינים ללא טעמים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁרוֹב חָכְמָתוֹ הֵימֶנּוּ נקרא רבו, ואין חילוק מה לימדו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֲפִילּוּ אם לֹא הֵאִיר עֵינָיו אֶלָּא בְּמִשְׁנָה אַחַת – שלימדו טעם משנה אחת שלא היה יכול להבין, זֶה הוּא רַבּוֹ.

אָמַר רָבָא, כְּגוֹן רַב סְחוֹרָה דְּאַסְבְּרַן – שהסביר לי, מהו זוּהֲמָא לִיסְטְרִין, שהיא כף גדולה שצדה האחד הוא כף שמסלקים בה את זוהמת התבשיל לצדדים, וצדה השני הוא כעין מוזג שבו מעלים את הבשר מהקדירה.

מספרת הגמרא: שְׁמוּאֵל קָרֵע מְאנֵיהּ – קרע בגדיו בקרע שאינו מתאחה, עֲלֵיהּ הַהוּא מַרְבָּנָן – על אחד מן החכמים שמת, דְּאַסְבְּרֵיהּ – שהסביר לו את המשנה (תמיד פ"ג מ"ו) המבארת את סדר פתיחת ההיכל, שאחד מן הכהנים היו לו שני מפתחות, הָאֶחָד לדלת קטנה שהיו נכנסים בה, והיה יוֹרֵד לְאַמַּת הַחֻשְׁחִי – מכניס ידו עד לבית שחיו בחור שבכותל ליד הדלת ופותח, וְאֶחָד – והמפתח השני, פּוֹתֵחַ דלת אחרת כְּיָון – מיד, ששם לא היה צריך לטרוח לפותחה.

אָמַר עוּלָּא, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּבָבֶל היושבים בבית המדרש ולומדים זה מזה, עוֹמְדִין זֶה מִפְּנֵי זֶה כדין תלמיד לרב, וְכשהאחד מת קוֹרְעִין זֶה עַל זֶה קריעה שאינה מתאחה. וּלְעָנְיַן אֲבֵדָה בְּמִקּוֹם אבידת אָבִיו, אֵינָן חוֹזְרִין – אינם מחזירים לחבריהם במקום לאביהם, אֶלָּא רק לְרַבּוֹ מוּטָּב.

הגמרא מביאה ספק באבידת רב הזקוק לתלמידו: קָבָעֵי מִינֵּיהּ – שאל רַב חִסְדָּא מָרַב הוּנָא רבו, תַּלְמִיד וְצָרִיךְ לוֹ רַבּוֹ כדי לשמוע ממנו דברים ששמע מאחרים, מַאי – מה דינו של הרב, האם הוא

המשך בעמוד טז

קודם לאביו או לא. **אָמַר לֵיהּ** רב הונא, **חִסְדָּא חִסְדָּא, לָא צְרִיכְנָא** לָךְ – איני צריך לך, **אַתְּ צְרִיכַתְּ לִי** – אבל אתה צריך לי **עַד אַרְבָּעִין** שָׁנִין – עד ארבעים שנה. מספרת הגמרא: **אִיקַּפְּדֵי אַהֲדָדֵי** – הקפידו זה על זה, **וְלָא עַיְּילֵי** – ולא נכנסו **לְגַבֵּי הֲדָדֵי** – זה אצל זה. **יָתִיב חִסְדָּא אַרְבָּעִין תַּעֲנִיתָא** – ארבעים תעניות, **מְשׁוּם דְּחָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ** – שהחליש דעתו **דְּרַב הוּנָא. וְיָתִיב רַב הוּנָא אַרְבָּעִין תַּעֲנִיתָא מְשׁוּם דְּחַשְׁדֵּיהּ** – שחשד **לְרַב חִסְדָּא** בחינם.

אִיתְמַר, רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה שרבו הוא מי שרוב חכמתו הימנו. **רַב אַחָא בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי** שאפילו האיר עיניו במשנה אחת, נחשב רבו.

שואלת הגמרא: **וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי** – כך, **וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלָכָה כְּסָתָם מִשְׁנָה, וְתַנְיָן** שרבו הקודם לאביו הוא **רַבּוֹ שֶׁלְּמִדּוֹ חָכְמָה** כרבי מאיר. משיבה הגמרא: **מַאי חָכְמָה, רוֹב חָכְמָתוֹ**, וכרבי יהודה.

הגמרא מבררת מה היא דרך הלימוד הרצויה: **תָּנוּ רַבָּנָן, הָעוֹסְקִין** רוב זמנם **בַּמִּקְרָא, מִדָּה וְאֵינָהּ מִדָּה**, כלומר, זו דרך טובה מעט. **בַּמִּשְׁנָה**, זו מִדָּה טובה, **וְנוֹטְלִין עָלֶיהָ שָׂכָר** יותר מהעוסק במקרא. **בְּגֶמָרָא** – בסברות הדינים ובחילוקי טעמיהם, **אֵין לְךָ מִדָּה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וּלְעוֹלָם יֶהֱוֵי רָץ לַעסוק בְּמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא.**

מקשה הגמרא: **הָא גּוּפָא קַשְׁיָא** – הברייתא עצמה קשה, **שהרי אָמְרַתְּ** על העיסוק **בְּגֶמָרָא, שֵׁאֵין לְךָ מִדָּה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, וַהֲדַר אָמְרַתְּ** – ואחר כך אמרת, **וּלְעוֹלָם יֶהֱוֵי רָץ לַמִּשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא.** מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,**

בִּימֵי רַבִּי נְשִׂיאוּת מִשְׁנָה זוֹ, שקודם דורו של רבי, רבו מחלוקות בישראל מתוך שהיו תחת שעבוד וגזירת המלכות, עד שבמעט נשתכחה התורה, ובימי רבי נתן להם המלך אנטונינוס רשות לעסוק בתורה, והתחילו התלמידים להתאסף ואמר כל אחד מה ששמע מרבו, וסידר רבי את ההלכות, ובדי שיעסקו כולם בלימוד טעמי המשניות, אמר רבי על לימוד הגמרא שאין לך מדה גדולה מזו, ומתוך כך שָׁבְקוּ כּוּלָּא עָלְמָא – עזבו כל הלומדים, את המַתְנִיתִין – המשניות, וְאָזְלוּ בָּתַר – והלכו אחרי הגְּמָרָא, וחשש רבי שאם לא יהיו עוסקים גם במשנה ישכחו את דברי החכמים ויטעו בדין, חָדַר – חזר רבי וְדָרַשׁ לְהוּ – לעוסקים בגמרא, וּלְעוֹלָם הֲוֵי רָץ לַמִּשְׁנָה, יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא.

הגמרא מבררת את סברתו של רבי: מַאי דָּרוּשׁ – מהיכן דרש רבי בתחילה שלימוד הגמרא עדיף. מבארת הגמרא: כְּדִדְרִישׁ – כמו שדרש רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעָאי, מַאי דִּכְתִיב (ישעיהו נח א) 'וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם', 'הַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם', אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁשְּׁגָגוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם כְּזְדוֹנוֹת, כיון שהיה להם להבין את טעמי הדינים ולא לפסוק ממשנה, 'וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם', אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם כִּשְׁגָגוֹת, כיון שאינם יודעים את ההלכות.

וְהֵיינוּ דִּתְנַן (אבות פ״ד מי״ג), רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הֱוֵי זָהִיר בַּתַּלְמוּד – בלימוד הגמרא שהוא פירוש המשניות, וכן אם שמעת מרבך משנה, היזהר

לברר את טעמיה ומי שנאה, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁגָגַת תַּלְמוּד – שאם שגית בפירוש המשניות והתרת דבר האסור או להיפך, שגגה זו עוֹלָה זָדוֹן – ענוש אתה עליה כאילו עברת במזיד, מפני שהיה לך לברר טעם הדברים.

הגמרא מביאה דרשה נוספת של רבי יהודה ברבי אלעאי: דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעָאי, מַאי דִּכְתִיב (ישעיהו סו ה) 'שִׁמְעוּ דְבַר ה' הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ, אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה בְּשִׂמְחָתְכֶם וְהֵם יֵבוֹשׁוּ'. כך פסוק זה נדרש, 'הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ' אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שממהרים בחרדה ללמוד מן החכמים טעמי ההלכות, ['אָמְרוּ] אֲחֵיכֶם' אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא שאינם יודעים את הדינים וההלכות, והם לומדים מתלמידי החכמים, 'שׂנְאֵיכֶם' אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה ששונאים את תלמידי החכמים בעלי הגמרא, כיון שאומרים הם על בעלי המשנה שהם 'מבלי עולם' שאינם יודעים את סברות הדינים ומדמים דבר לדבר שלא כשורה, 'מְנַדֵּיכֶם' אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ ששונאים את תלמידי החכמים, שֶׁמָּא תֹּאמַר פָּסַק סִבְרָם וּבָטַל סִיבּוּמָם של אלו שאינם תלמידי חכמים, שלא ישמחו לעתיד לבוא, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְנִרְאֶה בְּשִׂמְחָתְכֶם', לא אמר הנביא 'וראתה' בשמחתכם, אלא 'ונראה' בשמחתכם, שכולנו נראה בשמחתכם, שֶׁמָּא תֹּאמַר שאף שישמחו מכל מקום יִשְׂרָאֵל שאינם תלמידי חכמים יֵבוֹשׁוּ, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהֵם יֵבוֹשׁוּ' דהיינו עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יֵבוֹשׁוּ, וְיִשְׂרָאֵל כולם יִשְׂמָחוּ:

הדרן עלך אלו מציאות פרק שלישי

הפרק שלפנינו עוסק בדיני פקדון ובחיובי של השומר במקרים שונים שאירעו לפקדון.

משנה

משנתינו עוסקת במקרה שבו נגנב הפקדון ולבסוף נמצא הגנב ושילם את הקנס, באיזה אופן תשלומי הקנס ינתנו לבעלים ובאיזה אופן ינתנו תשלומי הקנס לשומר.

הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּהֵמָה אוֹ כֵּלִים שישמרם עבורו, וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ מרשות השומר, ועתה בעל הפקדון תובע מן השומר את דמי פקדונו, אם אכן שִׁלֵּם השומר את דמי הפקדון וְלֹא רָצָה לִישָּׁבַע שלא פשע בה ושלא שלח בה יד ויכול היה לפטור עצמו מתשלום על ידי שבועה, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חכמים, שׁוֹמֵר חִנָּם הטוען שאין הפקדון תחת ידו נִשְׁבָּע שבועת השומרים וְיוֹצֵא – ונפטר בכך מחובת התשלום, כיון ששילם, אם לאחר מכן נִמְצָא הַגַּנָּב, והרי הוא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כָּפֶל על גניבתו, ואם טָבַח את הבהמה שגנב וּמָכַר – או שמכר אותה, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה עבור שה וַחֲמִשָּׁה עבור שור, לְמִי הוּא מְשַׁלֵּם, לְמִי שֶׁהִפְקִידוֹן אֶצְלוֹ – לשומר. כי מאחר שהשומר שילם את דמי הגניבה לבעליה, קנה בכך את התשלומים המחויבים עבור גניבתה.

אולם אם נִשְׁבַּע השומר וְלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם את דמי הפקדון לבעלים, אם נִמְצָא הַגַּנָּב, מְשַׁלֵּם הוא תַּשְׁלוּמֵי כָּפֶל, או אם טָבַח וּמָכַר מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, לְמִי מְשַׁלֵּם, לְבַעַל הַפִּקָּדוֹן.

גמרא

שנינו במשנה, המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים וכו': שואלת הגמרא: לָמָּה לִיהּ לְמִתְנֵי בְּהֵמָה וְלָמָּה לִיהּ לְמִתְנֵי כֵּלִים – לשם מה שנה התנא גם בהמה וגם כלים, והרי אם השומר קונה את הקנס בכלים יקנה גם בבהמה וכן להפך. משיבה הגמרא: צְרִיכֵי, דְּאִי תָּנָא – שאם היה התנא שונה רק בְּהֵמָה, הֲוָה אָמִינָא – הייתי אומר שדווקא בְּהֵמָה הוּא דְּמַקְנֵי לִיהּ כְּפֵילָא – בבהמה נאמרה ההלכה שהבעלים הקנו לשומר בשעת מסירת הפרה את תשלומי הכפל ותשלומי ארבעה וחמשה, אם ישלם את דמי הבהמה, מְשׁוּם דְּנָפֵישׁ טִירְחָהּ לְעֵיוּלָהּ וּלְאַפּוּקָהּ – שיש טרחה מרובה בשמירת הבהמה, להעלותה לביתו ולהוציאה, ולכן נוחה דעת הבעלים להקנות לשומר את הקנס. אֲבָל כֵּלִים דְּלָא נָפֵישׁ טִירְחַייהוּ – שאין טרחת שמירתם מרובה שהרי מונחים הם כל העת במקומם, אֵימָא לֹא מַקְנֵי לִיהּ כְּפֵילָא – נאמר שהבעלים לא מקנים לשומר את הכפל שעתיד הגנב לשלם בעבורם, וְאִי תָּנָא – ואם היה התנא שונה רק כֵּלִים, הֲוָה אָמִינָא – הייתי אומר שכֵּלִים הוּא דְּקָמַקְנֵי לִיהּ כְּפֵילָא – שרק בכלים מקנים הבעלים את הכפל לשומר, מְשׁוּם דְּלָא נָפֵישׁ כְּפֵילַייהוּ – שאין הגנב מתחייב על גניבתם אלא תשלום כפל בלבד. אֲבָל בִּבְהֵמָה דִּכְי טָבַח וּמָכַר – שכאשר הגנב טבח או מכר אותה מְשַׁלֵּם על כך תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, אֵימָא לֹא מַקְנֵי לִיהּ כְּפֵילָא – היינו אומרים שתשלום מרובה כל כך אין הבעלים מקנים לשומר, צְרִיכָא – משום כך הוצרך התנא לשנות דין זה גם לגבי בהמה וגם לגבי כלים.

הכלל הוא שאין אדם יכול להקנות לחבירו דבר שעדיין לא בא לעולם. ורבי מאיר מחלק ואומר שכאשר רצונו להקנות דבר מה שברור לנו שהוא עתיד לבוא לעולם, וכגון המוכר את פירות הדקל טרם שצמחו על העץ, שהרגילות היא שהם עתידים לצמוח, אזי באופן זה יש אפשרות להקנות דבר שלא בעולם.

המקשן הבין בדברי המשנה, שאם ירצה השומר לשלם את דמי הפקדון אזי כבר בשעת מסירת הפקדון, מקנים הבעלים את הכפל לשומר.

מַתְקִיף לָהּ – הקשה רָמֵי בַּר חָמָא על דברי המשנה, וְהָא – הלא אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, ואיך יכול בעל הפקדון להקנות לשומר את הכפל כבר בשעת מסירת הבהמה לידו, והרי חיוב הכפל לא קיים עדיין, וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר 'אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם', הָנֵי מִילֵּי – דברי אמורים רק בְּגוֹן שהקנה לחבירו פֵּירוֹת דֶּקֶל, וזאת משום דַּעֲבִידִי דְּאָתוּ – שעשויים הם בודאי לבוא לעולם, אֲבָל הָכָא – כאן שהבעלים מקנים לשומר בשעת מסירת הבהמה את הכפל שעשוי לבוא כאשר ימצא הגנב ויחויב בכפל,

---

בכל שנה יורד אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה.

ממאמר שבת בראשית ה'תשכ"ז